

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΑΓΓΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ
ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΔ. ΒΙΤΣΙΚΟΥΝΑΚΗ

6 — Ὀδὸς Ἀριστείδου — 6

1919

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

5 — Τμήμα Διοικήσεως — 5

1919

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΟΜΕΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ
ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΩ

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΑΓΓΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

Ἀνατύψεις ἐκ τῆς «Ἐφημερ. Ἑλληνικῆς καὶ
Γαλλικῆς Νομολογίας», τόμ. XXXVIII (1919).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛ. ΒΙΤΣΙΚΟΥΝΑΚΗ

6 — Ὁδὸς Ἀριστείδου — 6

1919

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

ΕΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΣΤΙΟΥ

Αναπόστολος εκ τῆς «Εφημερ. Εγγληνικῆς καὶ
Εγγληνικῆς Νομολογίας», τὸν ΧΧΧ/III (1919).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΔΑ. ΒΙΣΤΡΟΦΑΚΗ

8 — Οὐκ ἔκδοτος — 6

1919

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

§ 1.

Ἡ ἡμετέρα πολιτικὴ Δικονομία ἐν ἄρθρῳ 866 ὀρίζει, δι' ἀναφορᾶς εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 685, περὶ τῶν ἐπὶ διαζυγίου ἀποδεικτικῶν μέσων τὰ ἑξῆς :

« Ἡ ὁμολογία ἐνὸς τῶν συζύγων ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες, οἷτε συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων, καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀλλ' ἀπόκειται εἰς τὸ δικαστήριον νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀξιοπίστου αὐτῶν ».

Ἄρθρον 685 § § 2, 3 (1).

Ὡς ἔχει τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου, δύναται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ γεννηθῇ ἀμφισβολία περὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων, ἂν δηλαδὴ οὗτοι κηρύσσωνται ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ μαρτυρήσωσιν ἐν δίκῃ περὶ διαζυγίου μεταξὺ τῶν γονέων τῶν, ἂν εἶναι μόνον ἐξαιρετέοι τῇ αἰτήσῃ τοῦ καθ' οὗ προσάγονται ὡς μάρτυρες ἐν πάσῃ περιπτώσει ἄνευ ἄλλης περαιτέρω ἐρεύνης, ἢ ἂν ἄλλο τι κρατῇ ἐν προκειμένῳ.

Οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς δὲν δύνανται νὰ βοηθήσωσιν ἡμᾶς πρὸς ἄρσιν τῆς ἀμφισβολίας, διότι δὲν ἡσχολήθησαν εἰδικώτερον περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως, περιοριζόμενοι εἰς ἀπλὴν σχεδὸν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου. Οὕτω ἐξ αὐ

(1) Τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἄρθρου τούτου ἔχει ὡς ἑξῆς : « Das
» Eingeständniss eines der beiden Ehegatten macht keinen Beweis.
» Dagegen können auch Verwandte der Parteien, mit einziger Aus-
» nahme der Kinder und Descendenten, desgleichen Dienstboten
» als Zeugen vernommen werden. Ihre Glaubwürdigkeit ist aber
» dem weisen Ermessen des Gerichtes überlassen ».

τῶν δ' Οἰκονομίδης⁽¹⁾ λέγει ἀπλῶς, ὅτι : «δύνανται ὁμῶς νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ τῶν διαδίκων ὑπηρέται καὶ συγγενεῖς πλὴν τῶν κατιόντων». Ὁ Εὐκλείδης⁽²⁾ λέγει ἐπίσης ταῦτα μόνον : «δεκτοὶ καὶ οἱ συγγενεῖς πλὴν τῶν κατιόντων, καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν συζύγων ὡς μάρτυρες». Ὁ Ῥουσόπουλος⁽³⁾ ἀποφαινεται, ὅτι : «δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαριουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων, ἀλλ' ἀπόκειται εἰς τὸ δικαστήριον νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀξιοπίστου αὐτῶν». Ἐπίσης δ' Εὐθυμίου⁽⁴⁾ : «τὰς τοιαύτας περιπνώσεις προεῖδεν ὁ νομοθέτης, ἐπιτρέψας διὰ τοῦ ἄρθρου 685 καὶ 689 τὴν ἐξέτασιν ὡς μαρτύρων τῶν συγγενῶν τοῦ διαδίκου (ἐξαριουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων) προκειμένου περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης, ἢ περὶ διαζεύξεως. Ἀλλ' ὁμῶς καὶ ἐνταῦθα τὴν περὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν κρίσιν ἀφῆκεν εἰς τὰ δικαστήρια».

Μόνος δ' Ποταμιάνος δὲν περιορίζεται εἰς ἀπλὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου, ἀποφαινόμενος⁽⁵⁾, ὅτι : «δυνάμει τῶν ἄρθρων 685 καὶ 326, συγχωρεῖται ν' ἀκουσθῶσιν ὡς μάρτυρες οὐ μόνον οἱ ὑπηρέται τῶν διαδίκων, ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενεῖς, πλὴν τῶν κατιόντων, οἵτινες οὔτε ἠδύναντο βεβραίως, οὔτε ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μάρτυρες ἐν δίκῃ περὶ διαζεύξεως τῶν ἰδίων γονέων». Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης περικοπῆς φαίνεται, ὅτι, κατὰ τὸν Ποταμιάνον, τὸ ἄρθρον κατέστησεν ἀνικάνους πρὸς μαρτυρίαν τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων ἐν δίκαις περὶ διαζυγίου ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐντελῶς ἀνεπιτηδείων μαρτύρων (*durchaus untüchtige Zeugen*) τῶν ἄρθρων 321 ἐπ. τῆς Πολ. Δικονομίας καὶ ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν, οὗτοι, προσκομιζόμενοι ὡς μάρτυρες ὑπὸ τινος τῶν διαδίκων, ἀποβάλλονται καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, οὐ ἐνώπιον γίνεται ἡ διεξαγωγὴ τῶν μαρτυρικῶν ἀποδείξεων, ἢ τοῦ Εἰσηγητοῦ, εἰς δὲν ἀνετέθη ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων καὶ ἀνευαίτησεως τοῦ ἐτέρου τῶν διαδίκων, κατὰ τὸ ἄρθρον 323 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

(1) Οἰκονομίδης, Ἑγχειρίδ. § 151 σημ. 8 (ἔκδ. Λιβαδά 2, 218).

(2) Εὐκλείδης, Δικον. § 303 σημ. 5 (3, 1488).

(3) Ρουσόπουλος, περὶ ἀποδείξεως, ἐν Θέμ. Σγούτα 6, 185.

(4) Εὐθυμίου, περὶ ἀποδείξεως § 87 σ. 119.

(5) Ποταμιάνος, Πολιτ. Δικον. § 1025 (3,501).

§ 2

Ἐκ τῆς νομολογίας γνωρίζω μόνον δύο ἀποφάσεις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, τὰς ὑπ' ἀριθ. 925 καὶ 2033 (1917), ὧν μόνον ἡ πρώτη ἐρευνᾷ εἰδικώτερον τὸ ζήτημα, ἐνῶ ἡ δευτέρα περιορίζεται εἰς ἀντιγραφὴν σχεδὸν τοῦ κειμένου τῆς Πολιτ. Δικονομίας. Ἡ πρώτη σκέπτεται ὡς ἑξῆς:

«Ἐπὶ δικῶν περὶ διαζυγίου κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου
» 685 § 3 τῆς Πολιτ. Δικονομίας δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρ-
» τυρες οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρουμένων τῶν παίδων καὶ
» τῶν ἀπογόνων, ἡ δὲ διάταξις αὕτη, ἐξαίρεσιν εἰσάγουσα τῶν δια-
» τάξεων τῶν ἄρθρων 324 § 6 καὶ 7 καὶ 326 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἐφαρ-
» μογὴν ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν κοινῶν παίδων τῶν ἐν τῇ περὶ διαζυγίου
» δίκῃ συζύγων καὶ δικαιολογεῖται ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ νομοθέτης
» ἠθέλησε ν' ἀποκλείσῃ τοὺς παῖδας καὶ ἀπογόνους τῶν ὑπὸ διά-
» ζευξιν συζύγων ἀπὸ τῆς ἀναμίξεως ἐν ταῖς κατὰ τὴν διάρκειαν
» τῆς δίκης καταθέσεσιν ἐναντίον τοῦ ἐτέρου τῶν γονέων ἢ προ-
» γόνων αὐτῶν γεγονότων, ἅτινα, λόγῳ τῆς φύσεως ἐνίων ἐκ τῶν
» λόγων διαζυγίου, ἐκ στόματος τῶν προσώπων τούτων βεβαιού-
» μενα, προσβάλλουσι τὸν πρὸς ἔστω καὶ ἀμαρτήσαντας τυχὸν γο-
» νεῖς ἢ προγόνους ὀφειλόμενον ἐκ τοῦ στενοῦ συγγενικοῦ δεσμοῦ
» σεβασμόν, εἶναι δὲ δυνατόν, ματαιουμένης δι' οἶονδῆποτε λόγον
» τῆς διαζεύξεως, νὰ προκαλέσωσιν οἰκιακὰς ψυχρότητας καὶ ἔχ-
» θρας ἐν τῇ περαιτέρῳ συμβιώσει. Βάσιμος ὅθεν ἡ ἐνστάσις τῆς
» ἐναγομένης περὶ ἐξαίρεσεως τοῦ μάρτυρος υἱοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ
» ἐνάγοντος συζύγου τῆς Χ. καὶ ἀποβλητέα ἡ κατάθεσις τοῦ μάρ-
» τυρος τούτου, μὴ δυναμένη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ δικαστη-
» ρίου».

Ἡ δὲ δευτέρα, ὡς ἔπεται:

» Ἐπὶ δίκης διαζυγίου δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες
» καὶ συγγενεῖς πλὴν τῶν κατιόντων (ἄρθρ. 585 Πολ. Δικ.)· ὅθεν
» ἐξαίρετέος ὁ μάρτυς Χ., υἱὸς τῶν διαδίκων συζύγων, κατὰ τὴν
» νομίμως ὑποβαλλομένην ἐνστάσιν τῆς ἀνακοπούσης».

Τὸ Πρωτοδικεῖον φαίνεται δεχόμενον τὴν γνώμην, ὅτι οἱ κά-
τιόντες δὲν εἶναι ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐρμηνευό-

μενον ἄρθρον, λέγον: «ἐξαιρουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων», καθιστᾷ αὐτοὺς ἐξαιρετέους ἄνευ περαιτέρω ἐρεύνης.

Ὅντως, ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου φαίνεται καθιεροῦν, ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας, διάφορον ἀρχὴν καὶ καθιστῶν αὐτοὺς ἀνιχνάτους πρὸς μαρτυρίαν ἢ τοῦλάχιστον ἀποβλητέους τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐτέρου τῶν διαδίκων ἄνευ ἄλλης ἐξετάσεως. Ἐν τούτοις ἐγγυτέρα τοῦ ἄρθρου μελέτη εἶναι ἱκανὴ νὰ πείσῃ πάντα, ὅτι ἡ ἔννοια αὐτοῦ εἶναι ὅλως διάφορος.

§ 3.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 685 ἐλήφθη ἐκ τῆς τότε ἰσχυροῦσης γαλλικῆς νομοθεσίας καὶ δὴ ἐκ τοῦ ἄρθρου 251 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ὅπερ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Les parents des parties, à l'exception de leurs enfants » et descendants, ne sont pas reprochables du chef de la » parenté, non plus les domestiques des époux en raison » de cette qualité, mais le tribunal aura tel égard que de » raison aux dépositions des parents et des domestiques⁽¹⁾».

(1) Τούτέστιν: «Οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρέσει τῶν τέκνων καὶ » κατιόντων αὐτῶν, δὲν εἶναι ἐξαιρετέοι λόγῳ τῆς συγγενείας, οὐδ' οἱ » ὑπηρετοὶ τῶν συζύγων συνεπεία τῆς ιδιότητός των ταύτης, ἀλλὰ τὸ δι- » καστήριον ἐκτιμᾷ δεόντως τὰς καταθέσεις τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ὑπη- » ρετῶν».

Ὅμοίαν διάταξιν περιέχει καὶ ἡ πολιτικὴ δικονομία τῆς Βάδης § 1043: «Οἱ συγγενεῖς τῶν συζύγων, ἐξαιρέσει τῶν κατιόντων αὐτῶν (mit Ausnahme » ihrer Abkömmlinge), δὲν δύνανται λόγῳ συγγενείας νὰ ἐξαιρεθῶσιν » ὡς μάρτυρες μηδὲ ν' ἀρνηθῶσι τὴν μαρτυρίαν των», συνδυαζομένην πρὸς τὴν γενικὴν διάταξιν τῆς § 182 ἐδάφ. 1—2, καθ' ἣν ἐξαιρετέοι μάρτυρες εἰσὶ καὶ οἱ κατ' εὐθεϊαν γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τῶν διαδίκων ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ, ὡς καὶ οἱ ἐκ πλαγίου μέχρι δευτέρου βαθμοῦ συγγενεῖς ἢ κηδεσταί.

Τὸ αὐτὸ ὀρίζει καὶ ἡ πολιτικὴ δικονομία τῆς Γενεύης, ἄρθρ. 189: «... Οἱ διάδικοι δύνανται νὰ ἐξετάσωσι τοὺς εἰρημένους (ἐν ἄρθρῳ » 188) συγγενεῖς καὶ κηδεστάς, ἐξαιρέσει τῶν κατιόντων (à l'exception » des descendants...) ἐν ταῖς δίκαις διαζυγίου ἢ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης » καὶ κοίτης», ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 188, καθ' ὃ εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν οἱ κατ' εὐθεϊαν γραμμὴν συγγενεῖς ἐπ' ἄπειρον, οἱ ἀδελφοὶ καὶ

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἄρθρου 251 τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καθιέρου ἐξαίρεσιν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 268 καὶ 283 τῆς Γαλλικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, κατὰ μὲν τὴν πρώτην τῶν ὁποίων οἱ κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων, ὡς καὶ οἱ σύζυγοι, ἔστω καὶ διεζευγμένοι, αὐτῶν, εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, κατὰ τὴν δὲ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων μέχρις ὠρισμένου βαθμοῦ εἰσὶν ἀπλῶς ἐξαιρετέοι μάρτυρες, καὶ ἐσήμαινεν, ὅτι οἱ συγγενεῖς πάντες — πλὴν τῶν κατιόντων — ἄνευ διακρίσεως μεταξὺ ἀνικάνων πρὸς μαρτυρίαν (οἱ οἱ ἐν ἄρθρῳ 268 Γαλλικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας) καὶ ἐξαιρετέων ἀπλῶς (οἱ οἱ ἐν ἄρθρῳ 283 Γαλλικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας) δὲν ἦσαν — προκειμένου περὶ διαζυγίου ἢ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης — οὐδ' ἐξαιρετέοι μάρτυρες, ἐξεταζόμενοι ἐλευθέρως, μόνον δὲ ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν ἀνετίθετο εἰς τὸ δικαστήριον. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κατιόντας, τὸ ἄρθρ. 251 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος δὲν εἰσῆγεν ἐξαίρεσιν ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν λοιπῶν συγγενῶν· ὅθεν ἐπὶ τῶν κατιόντων παρέμενεν ἰσχύουσα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 268 γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἣν οὗτοι εἰσὶν, ὡς εἴρηται, ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν. Οὕτω ἡρμηνεύετο γενικῶς τὸ ἄρθρον 251 γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐν Γαλλίᾳ· ὁ Demolombe, ἐν παραδείγματι, διδάσκει (1), ὅτι: «τὸ ἄρθρον 183 εἶναι ὁ γενικὸς κανὼν, ὁ ὁποῖος δέον νὰ τηρῇται εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς αὐτὸς ὁ νόμος δὲν κατήργησεν αὐτόν· ὅθεν τὸ ἄρθρον 251 τοῦ Ναπολεοντείου Κώδικος καταργεῖ αὐτὸ μόνον ἐν μέρει καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ μόνον τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ὑπηρέτας...» ὅθεν τὸ ἄρθρον 283 παραμένει τὸ κοινὸν δίκαιον...».

ἀδελφαί, οἱ θεῖοι καὶ ἀνεψιοὶ καὶ οἱ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ἀγχιστεῖς, ἐτι δὲ καὶ ὁ ἕτερος τῶν συζύγων, ἔστω καὶ διεζευγμένος. Bellot, *Loi sur la procédure civile du canton de Genève suivie de l'exposé des motifs* ² (Paris 1837) σ. 158. Οὕτω καὶ ἡ ρουμανικὴ πολιτικὴ δικονομία, ἄρθρα 191, 192. Alexandresco, *droit ancien et moderne de la Roumanie* (Louvain — Bucarest 1897) σ. 416.

(1) Demolombe, *Traité de mariage et de la séparation de corps* 2e (Paris 1861) N° 480, ἐνθα καὶ περὶ τῆς ἐκδοχῆς ἀποφάσεων τινῶν τῶν γαλλ. δικαστηρίων, περὶ ἧς εἰδικώτερον § 4 σ. 11-12 σημ. 3.

§ 4.

Τοῦ διαζυγίου καεαργηθέντος ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Μαΐου 1816, αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὸ διατάξεις τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος δὲν κατηργήθησαν ρητῶς ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' ἀφέθησαν ἐν ἰσχύϊ ὡς συμπλήρωμα τῶν περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης διατάξεων⁽¹⁾. Μεταξὺ τῶν διατάξεων τούτων ἀφέθη ἐν ἰσχύϊ καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα διάταξις τοῦ ἄρθρου 251 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἣν μετέφερεν ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας Maurer ἐν ἔτει 1834 καὶ παρ' ἡμῖν, οὕτως ὥστε ἀπλῆν μετάφρασιν αὐτῆς, ἐπὶ λέξει σχεδόν, ἀποτελεῖ τὸ ἄρθρον 685 § 3 τῆς ἡμετέρας Πολιτικῆς Δικονομίας, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν δύο κειμένων.

Ἄλλ' ὁ νόμος τῆς 27 Ἰουλίου 1884, ὁ τροποποιηθεὶς ἐν πολλοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 18 Ἀπριλίου 1886, ἐπανέφερεν ἐν Γαλλίᾳ τὸ διαζύγιον, ὁ τελευταῖος δ' οὗτος νόμος τὴν μνημονευθεῖσαν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 251 τοῦ γαλλ. ἀστικοῦ κώδικος μετέθεσεν εἰς τὸ ἄρθρον 245 § 2 αὐτοῦ, τροποποιηθεῖσαν κατὰ τὴν διατύπωσιν μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον⁽²⁾, ὡς ἐξῆς:

«Les parents, à l'exception des descendants, et les do-

(1) Baudry — Lacantinerie, *Precis* 11e (1912 ἐπ.) 1. No 590. Ἐν Βελγίῳ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἰσχύωσιν ἔτι ἀμετάβλητα τόσον τὸ ἄρθρον 251 ἀστικοῦ κώδικος, ὅσον καὶ τὰ ἄρθρα 268 καὶ 283 τῆς πολιτικῆς δικονομίας.

(2) Ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου ἐκρίνετο πλημμελής, κυρίως διότι τοῦτο λέγον: «οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρέσει τῶν τέκνων καὶ κατιόντων αὐτῶν, δὲν εἶναι ἐξαιρετέοι...», ἔδιδε λαβὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι, κατὰ τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχείρημα, καθίστα τὰ τέκνα καὶ τοὺς κατιόντας ἐξαιρετέους, ὅτι δηλαδὴ περιεῖχε θετικὴν διάταξιν, εἰσάγουσαν ἐξαίρεσιν ἀπὸ τῶν γενικῶν διατάξεων καὶ ὡς πρὸς τὰ τέκνα καὶ τοὺς κατιόντας αὐτῶν, οὓς καθίστα ἀπὸ ἀνικάνων πρὸς μαρτυρίαν (οἳτοι ἦσαν κατὰ τὰς γενικὰς διατάξεις) ἐξαιρετέους, ἐνῶ ἡ ἐννοία του ἦτο, ὅτι κατέλειπεν ἀθίκτους τὰς γενικὰς διατάξεις ὡς πρὸς τὰ τέκνα καὶ τοὺς κατιόντας αὐτῶν. Πρβλ. ἐν γένει Garçonnet, *Procédure* 7e (1903) σ. 570 ἐπ., ἰδίᾳ σημ. 20 καὶ Baudry — Lacantinerie, *Précis* 11e No 631. Ἄλλως φρονεῖ Bartin, ἐν Aubry et Rau, *Cours de droit civil français* 7e (1913) § 476 σ. 291 σημ. 38 bis. Ὅρα καὶ κατωτέρω σ. 11-12 σημ. 3.

» mestiques des époux peuvent être entendus comme témoins». (1)

Ἡ διάταξις αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ προσαρμόζεται πρὸς τὰ ἄρθρα 268 καὶ 283 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἅτινα παρέμειναν ἀμετάβλητα, ὡς εἶδομεν αὐτὰ ἀνωτέρω. Οὕτω ἐν Γαλλίᾳ καὶ νῦν οἱ συγγενεῖς τῶν συζύγων δὲν εἶναι οὐδ' ἐξαιρετέοι μάρτυρες, κατ' ἐξαιρέσιν τῶν ἐν ἄρθροισι 268 καὶ 283 γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας κρατούντων· ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τοὺς κατιόντας, τὸ ἄρθρον 251 δὲν περιλαμβάνει καὶ αὐτοὺς μετὰ τῶν κατ' ἐξαιρέσιν ἀκουομένων μαρτύρων, κατ' ἀκολουθίαν ἐπ' αὐτῶν παραμένει καὶ ἐπὶ διαζυγίου ἰσχύουσα ἡ γενικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρου 268 γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἣν, ὡς εἴρηται, οὗτοι εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν. Ὡστε τὸ ἄρθρον 245 § 2 (νέον) τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος (ἄρθρον 251 παλαιόν) δὲν καθιεροῖ αὐτὸ ἀνικανότητα τῶν κατιόντων πρὸς μαρτυρίαν, οὐδὲ μεταβάλλει αὐτοὺς εἰς ἐξαιρετέους, ἀλλὰ δηλοῖ μόνον, ὅτι οἱ κατιόντες δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν συγγενῶν καθιερουμένῃ ἐξαιρέσει, ἐὰν δὲ κηρύσσονται ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, τοῦτο γίνεται οὐχὶ λόγῳ τοῦ ἄρθρου τούτου (245 § 2 νέου ἢ 251 παλαιοῦ τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος), ἀλλὰ λόγῳ τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 268 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἣν τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀφήνει ἄθικτον ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας καὶ ἐπὶ διαζυγίου ἢ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης. Τοῦτο ὑποδηλοῦσι σαφῶς καὶ οἱ γάλλοι ἐρμηνευταὶ τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων. Οὕτω λ.χ., ὁ Glasson ἀποφαίνεται, (2) ὅτι : «... ἐξαιρετικῶς ἐπὶ διαζυγίου καὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνιόντες, πλὴν τῶν κατιόντων, δύνανται ν' ἀκουσθῶσιν ὡς μάρτυρες (Νόμος τῆς 18ης Ἀπριλίου 1886· ἄρθρον 245 ἀστικοῦ Κώδικος)... Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ κατιόντες τῶν συζύγων παραμένουσιν ἀνίκανοι νὰ ὦσι μάρτυρες (restent incapables d'être témoins)...», παραμένουσι δηλ. ἀνίκανοι δυνάμει τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 268 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας. (3)

(1) Τοῦτέστιν : «Οἱ συγγενεῖς, ἐξαιρέσει τῶν κατιόντων καὶ οἱ ὑπηρεταὶ τῶν συζύγων δύνανται νὰ ἀκουσθῶσιν ὡς μάρτυρες».

(2) Glasson, Précis de procédure 1re σ. 847 in fine.

(3) Ἐσφαλμένη, κατ' ἀκολουθίαν, ἡ γνώμη τοῦ μόνου ἀντιδοξοῦντος

Bartin, ἐν Aubry et Rau, Cours 7⁵ (1913) § 476 σ. 291 σημ. 38 bis (ἴδε ὁμως καὶ Pandectes Françaises Répertoire.V^o Divorce N° 2157), καθ' ὃν ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου (245 § 2 γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος), συνάγεται ὅτι τοῦτο καθιστᾷ τοὺς κατιόντας ἐξαιρετέους μόνον κατὰ τὸ ἄρθρον 270 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας. Ὅρα καὶ Planiol, Traité élémentaire de droit civil 1^r (1915) N° 1912 in fine. (Ἐσφαλμένη ἐπίσης εἶναι καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁρθῶς ἀποδοκιμάζεται γενικῶς ἡ ἐκδοχὴ ἀποφάσεών τινων τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων (Γαλλικὸν Ἀκυρωτικόν, ἀπόφασις 8 Ἰουλίου 1813, Sirey 15 1, 128. Ἐφετεῖον Caen 28 Ἰανουαρίου 1874, Sirey 1874, 2, 169), καθ' ἣν τὸ ἄρθρον 251 τοῦ γαλλικοῦ Κώδικος (ἄρθρ. 245 § 2 νέον) καταργεῖ τελείως τὰς γενικὰς διατάξεις τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, οὕτως ὥστε πέρα τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ μαρτύρων δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἐξαιρετέοι μάρτυρες ἐπὶ δικῶν διαζυγίου (καὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης). Demolombe, Traité de mariage etc. 2e N° 480, Baudry—Lacantinerie 1er N° 631, Aubry et Rau — Martin 7⁵ § 476 σημ. 37 κλπ., δεχόμενοι, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον τροποποιεῖ μόνον ἐν μέρει τὰς γενικὰς διατάξεις, αἵτινες, ὡς πρὸς τὰ λοιπά, ἐξακολουθοῦσιν ἰσχύουσαι. Ἀλλαι νομοθεσίαι εἰσὶν ἡττον τῆς Γαλλικῆς καὶ τῶν μιμηθεισῶν αὐτὴν αὐστηραὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας ὡς μάρτυρας ἐν δίκῃ περὶ διαζυγίου. Οὕτω λ.χ. ἡ Ἰταλικὴ πολιτικὴ δικονομία ἐπιτρέπει ἐπὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης (separazione personale tra coniugi) — μὴ ὑφισταμένου ἐν Ἰταλίᾳ διαζυγίου — τὴν ἐξέτασιν ταύτην τῶν συγγενῶν καὶ αὐτῶν τῶν κατιόντων, κατ' ἐξαιρέσιν τῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑποθέσεων κρατούσης ἀρχῆς, καθ' ἣν οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καὶ οἱ κατιόντες αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ σύζυγος, ἔστω καὶ κεχωρισμένος, εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν («Non possono essere sentiti come testimoni i parenti e gli affini in linea retta da una delle parti, o il coniuge, ancorché separato, salvo nelle quistioni di stato o di separazione personale tra coniugi; e quando siano sentiti non si ha riguardo alla loro deposizione»). Ἰταλικὴ Πολιτικὴ Δικονομία ἄρθρον 236 § 1) ἐπιφυλάσσεται ὁμως τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως λόγων καθιστώντων ὑποπτον τὴν κατὰθεσιν τῶν κατιόντων (proporre i motivi che possono rendere sospetta la deposizione del testimone) ὡς καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου μάρτυρος καὶ ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως. Ἰταλικῆς πολιτικῆς δικονομίας ἄρθρον 237. Πρβ. Mortara, Manuale della procedura civile 1, § 360.

Πιζικῶς διάφορον εἶναι τὸ σύστημα τῆς νέας γερμανικῆς, αὐστριακῆς καὶ οὐγγρικῆς δικονομίας. Πρβ. γερμανικῆς πολιτικῆς δικονομίας §§ 383 ἐπ., 385, 391 ἐδ. 2, 393, 402, 607, 617, 620, Stein, die Zivilprozessordnung für das deutsche Reich 11er (1913) σ. 122, 249 ἐπ., 256 ἐπ., 919, 925, 935. Kleinfeller, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts § 92 III.

§ 5

Αἱ γενικαὶ διατάξεις τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας⁽¹⁾ εἰσὶ διάφοροι τῶν γαλλικῶν· παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ ἄρθρον 324 § 7 οἱ συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τοῦ διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἢ ἐκ πλαγίου μέχρι τοῦ 4ου βαθμοῦ (καὶ ἐπομένως καὶ οἱ κατιόντες τῶν διαδίκων) εἰσὶ κατὰ κανόνα (πλὴν ἐξαιρέσεων τινων, περὶ ὧν κατωτέρω) ἐξαιρετέοι κατ' αἵτησιν τῶν διαδίκων καὶ οὐχί, ὥς ἐν Γαλλίᾳ, τινὲς μὲν ἐξαιρετέοι, τινὲς δὲ ἀνεπιτήδαιοι πρὸς μαρτυρίαν, τοῦτο δὲ διότι ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας δικονομίας ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ οὐχὶ τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν αὐτοῦ πηγὴν, τὰ βαυαρικὰ νομοσχέδια.⁽²⁾ Ἀλλὰ

2b, aa. c. § 134 III. VI. Αὐστρ. Hofdecret τῆς 23 Αὐγούστου 1819 περὶ διαδικασίας ἐν ταῖς γαμικαῖς διαφοραῖς (διαζυγίου μὴ ἐπιτροπομένου ἐν Αὐστρίᾳ, ἀλλὰ μόνον ἀκυρώσεως τοῦ γάμου, χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης καὶ χωρισμοῦ τοῦ γάμου (Trennung der Ehe), Αὐστριακοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος § 93) §§ 9 ἐπ., 13 ἐπ. Αὐστριακῆς Πολιτικῆς Δικονομίας § § 321 ἐπ., 336 ἐδ. 2, 334 κλπ. Neumann, Kommentar αὐτ., Schuster v. Bonnot, österreich. Civilprozessrecht⁴ § 78. Pollak, System des österreichischen Zivilprozessrechtes § 133, Οὐγγρικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας 1911, § 299 ἐδ. 1, § 300 ἐδ. 3.

(1) Τὰ ἄρθρα 321—330 Πολιτικῆς Δικονομίας περιέχουσι διατάξεις γενικὰς, ἐφαρμοζομένας ἐφ' ὅλων τῶν δικῶν καὶ πάντων τῶν δικαστηρίων, ὥς ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ βιβλίου Γ' τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας τοῦ ἐπιγραφομένου «Διαδικασία εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις» καὶ τοῦ α' αὐτοῦ τμήματος, τοῦ ἐπιγραφομένου «Γενικοὶ ὅρισμοὶ ἐφαρμοζόμενοι εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν δικαστηρίων». Ὡστε διὰ τὴν κρατήσῃ τι διάφορον ἐφ' ὁρισμένης τινὸς δίκης, δεόν ν' ἀναγράφονται εἰδικαί δι' αὐτὴν διατάξεις, ἐν ὁλοσχερεῖ ἑλλεῖπει ἢ ἐν σιγῇ τῶν ὁποίων ἰσχύουσιν αἱ παρατεθεῖσαι γενικαί. Ὅρα ἀνωτέρω § 4 σ. 10 καὶ σημ. 2, 11 καὶ σημ. 3.

(2) Πρβ. Πολιτικῆς Δικονομίας 321, 322 § 1 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 529, 1827 § 292, 1831 § 246. Πολιτικῆς Δικονομίας 323 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 528, 1827 § 295 ἐδ. 1, Πολιτικῆς Δικονομίας 324 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § § 531 καὶ 533, 1827 § § 293 καὶ 294, 1831 § § 247 καὶ 248 ἐδ. 1, Πολιτικῆς Δικονομίας 325 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 532, 1825 § 532', 1827 § 295 ἐδ. 3, Πολιτικῆς Δικονομίας 326 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 534, 1827 § 296, 1831 § 250. Ὅρα καὶ τὴν νεωτέραν Βαυαρικὴν Δικονομίαν ἄρθρα 400—401, Barth, Commentar zur neuen Civilprozessordnung für das Königreich Bayern 2 (Nördlingen 1870) § 253 σ. 282 ἐπ.

κατὰ τὸ ἄρθρον 326 § 2 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ἐξετάζονται οἱ τε συγγενεῖς καὶ κηδεστοὶ τοῦ ἄρθρον 323 §§ 6 καὶ 7 «ὅταν» πρόκειται περὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκογένειαν γεννήσεων, γάμων, θανάτων καὶ γαμικῶν διαφορῶν καὶ δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἀνακαλυφθῇ ἄλλως ἢ ἀλήθεια». Ταῦτα γενικῶς ἐπὶ γαμικῶν διαφορῶν, μετὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται ἀναμφιδόλως καὶ τὸ διαζύγιον.⁽¹⁾

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὁμοῦς τὸ ἄρθρον 686 Πολιτικῆς Δικονομίας παρὰπέμπει ὡς πρὸς τὴν ἐπ' αὐτοῦ διαδικασίαν εἰς τὰς περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης διατάξεις τῶν ἄρθρων 682—685, ἐξ ὧν τὸ ἤδη ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ἄρθρον 685 § 3 ὀρίζει δι' εἰδικῆς διατάξεως, ἣτις, λόγῳ τῆς παραπομπῆς, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τοῦ διαζυγίου, ὅτι, κατ' ἐξαίρεσιν τῶν κοινῶν κανόνων, δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες καὶ συγγενεῖς τῶν διαδίκων «ἐξαιρέσει» μόνον τῶν τέκνων καὶ κατιόντων» («mit einziger Ausnahme» der Kinder und Descendenten»). Οὕτως ἔχον τὸ ἄρθρον καὶ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου, κατὰ τὰ εἰρημένα, ληφθέν, δέον νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς καὶ τὸ γαλλικὸν ἀντίστοιχον αὐτοῦ κείμενον, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ διάφορον περιβάλλον, ὅπερ ἔχει παρ' ἡμῶν· εἰσάγει, δηλαδή, ἐξαίρεσιν εἰς τοὺς κοινούς κανόνας μόνον ὡς πρὸς τοὺς λοιπούς συγγενεῖς τῶν διαδίκων, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας, ὡς πρὸς οὓς, μὴ εἰσάγον καίνοτομίαν τινά, ἀφήνει κρατούσας τὰς γενικὰς διατάξεις. Πρόκειται, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οὐχὶ περὶ θετικῆς διατάξεως, ἀλλὰ περὶ ἀρνητικῆς, ὀνομαζούσης τοὺς κατιόντας μόνον ὅπως μὴ περιλάβῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξαίρεσιν· ἀντὶ νὰ ὀρίσῃ ὁ νόμος θετικῶς τοὺς συγγενεῖς, ὧν τὴν ἐξέτασιν ἐξαιρετικῶς ἐπιτρέπει (κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος τοῦ ἄρθρου 324 § 7), παραλείπων μόνους τοὺς κατιόντας, ἀντὶ νὰ εἴπῃ τοῦτέστι: «δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ τε ἀνιόντες καὶ οἱ ἐκ» πλαγίου συγγενεῖς τῶν διαδίκων...», προϋτίμησε νὰ ὀρίσῃ αὐ-

(1) Μεταξὺ τῶν γαμικῶν διαφορῶν (Ehesachen) συγκαταλέγουσι καὶ ἐν Γερμανίᾳ τὸ διαζύγιον. Stein, Zivilprozessordnung (1913) 2 § 606 Anm. III σ. 216 ἐπ. Kleinfeller, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts § 134 κλπ. Πορβ. παρ' ἡμῶν Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν 4 (1917), Θέμ. 28, 202 ἐπ. (ὅπερ ὁμοῦς ἐσφαλμένως δὲν περιλαμβάνει μετὰ τῶν γαμικῶν διαφορῶν καὶ τὴν περὶ ἀκυρώσεως γάμου δίχην) καὶ Α. Π. 250 (1908), Θέμ. 20, 161 ἐπ.

τοὺς ἀποθετικῶς, ὀνομάζων γενικῶς τοὺς συγγενεῖς, πλὴν ὠρισμένης κατηγορίας αὐτῶν, τῶν κατιόντων. (') Ἀφοῦ ὁμῶς παρ' ἡμῖν κατὰ τὰς γενικὰς διατάξεις οἱ κατιόντες δὲν εἶναι, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξαιρετέοι καὶ περιλαμβάνονται μετὰ τῶν διατάξεων τούτων καὶ αἱ τῶν ἄρθρων 325 — 330 Πολιτικῆς Δικονομίας, κατ' ἀνάγκην θ' ἀποφανθῶμεν παρ' ἡμῖν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαφορῶν γενικῶν διατάξεων τῆς δικονομίας των διδασκόμενα, ὅτι οἱ κατιόντες τῶν διαδίκων καὶ ἐπὶ δίκης περὶ διαζυγίου εἰσὶν ἀπλῶς ἐξαιρετέοι καὶ ὅτι ἐφαρμοσθήσονται καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πᾶσαι αἱ γενικαὶ διατάξεις τῶν ἄρθρων 325—330 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

§ 6

Κατὰ ταῦτα, διὰ τοῦ ἄρθρου 685 § 3 τροποποιοῦνται τὸ ἄρθρον 326 § 2, τὸ ἄρθρον 324 § 7 καὶ αἱ λοιπαὶ γενικαὶ διατάξεις μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἀνιόντας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας, ἐφ' ὧν ἔχουσι πλήρη ἐφαρμογὴν. Ἐπομένως, προκειμένου μὲν περὶ τῶν λοιπῶν γαμικῶν διαφορῶν πλὴν τῆς περὶ διαζυγίου δίκης⁽²⁾, ἐξετάζονται ἐλευθέρως πάντες οἱ κατὰ τὸ ἄρθρον 324 §§ 6 καὶ 7 ἐξαιρετέοι συγγενεῖς καὶ κηδεσταὶ ὅσους δὲν δύναται νάνακαλυφθῇ κατ' ἄλλον τρόπον ἢ ἀλήθεια, προκειμένου δὲ περὶ δίκης διαζυγίου, οἱ μὲν ἀνιόντες καὶ οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς τῶν διαδίκων ἐξετάζονται πάντοτε

(1) Τὸ παρά μισι τῶν Γάλλων συγγραφέων ἀπαντώμενον, ὅτι θὰ ἦτο αἰτοπον νὰ μαρτυρῶσιν οἱ κατιόντες κατὰ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς των, οὗ ἀπῆχης, φαίνεται, εἶναι τὰ παρὰ Ποταμιάνῳ, αὐτ. καὶ αἱ αἰτιολογίαι τῆς ὑπ' ἀριθ. 925 (1917) ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, φέρεται ὡς αἰτιολογία τῆς μὴ εἰσαγωγῆς καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων ὁμοίως τῇ διὰ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς εἰσαχθείσῃ ἐξαιρέσεως καὶ ἐπομένως τῆς ἰσχύος καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων καὶ ἐπὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης τῆς γενικῆς διατάξεως τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἣν οὗτοι εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως. Παρ' ἡμῖν ὁμῶς μόνον ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ μεταβολῆς τοῦ κρατοῦντος δικαίου θὰ ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ.

(2) Καὶ τῆς περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης, ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι οὗτος ἰσχύει παρ' ἡμῖν.

ἐλευθέρως, ἀποκειμένης ὁμῶς εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κρίσεως περὶ τῆς ἀξιοπιστίας των, οἱ δὲ κατιόντες ἐξετάζονται ἐλευθέρως μόνον ὅσας δὲν δύναται νάνακαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια ἄλλοθεν. Μὴ συντρεχούσης τῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρθρου 326 § 2, κατ'ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 325 § 1 Πολιτικῆς Δικονομίας κατιῶν κοινὸς ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων γνωστοποιηθεὶς ὑπ' ἀμφοτέρων, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξαιρεθῇ,⁽¹⁾ κατιῶν δὲ τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων,⁽²⁾ γνωστοποιηθεὶς μὲν ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξαιρεθῇ αἰτήσῃ τοῦ τελευταίου τούτου ὡς ὑπ' αὐτοῦ γνωστοποιηθεὶς, ἐξαιρεῖται ὁμῶς τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἔχοντος αὐτὸν κατιόντα καὶ καθ' οὗ προτείνεται ὡς μάρτυς,⁽³⁾ γνωστοποιηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἔχοντος αὐτὸν κατιόντα ἐξαιρεῖται αἰτήσῃ τοῦ ἐτέρου, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τοῦ γνωστοποιήσαντος αὐτόν.⁽⁴⁾ Ἐπίσης ἐὰν ὁ ἀντίδικος τοῦ προσάγοντος πρὸς ἐξέτασιν κατὰ τὰνωτέρω κατιόντα παραλίπη νὰ αἰτησῇ τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τεθειμένην ἐξαίρεσιν τοῦ μάρτυρος, οὗτος ἐξετάζεται κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 325 § 2 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

Τέλος, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 326 § 1 Πολιτικῆς Δικονομίας καὶ ὁ

(1) Τοῦτο οὐ μόνον διὰ τὸν ἐκτεθέντα λόγον, ἀλλὰ καὶ συνεπεία τοῦ ἄρθρου 326 § 1, περὶ οὗ κατωτέρω σελ. 16 inf., 17 καὶ σημ. 3, πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου θὰ ἤρκει γνωστοποίησις καὶ ὑπὸ τοῦ ἐνὸς μόνον τῶν συζύγων.

(2) Λ.χ. τέκνον αὐτοῦ ἐκ προηγουμένου γάμου ἢ θετὸν ἢ φυσικὸς κατιῶν (προκειμένου περὶ μόνης τῆς συζύγου, διότι κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν κρατοῦν Ρωμαϊκὸν δίκαιον οἱ νόμοι δὲν ἔχουσι πατέρα). Κατωτέρω § 7 σ. 18.

(3) Διότι ἀληθῶς μὲν κατὰ τὸ ἄρθρον 324 § 7 Πολιτικῆς Δικονομίας ἐξαιροῦνται ἐν ἄλλοις καὶ οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συγγενεῖς καὶ κηδεσταὶ μόνον τοῦ διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἀντιδίκου του, ἐν προκειμένῳ ὁμῶς, λόγῳ τοῦ μεταξὺ τῶν διαδίκων ὑφισταμένου γάμου, ὁ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἐξ αἵματος συγγενὴς τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων (τοῦ καθ' οὗ ἡ ἀπόδειξις) εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγενὴς τοῦ ἐτέρου (διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν) καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐξαίρετός. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους βαθμὸς τῆς συγγενείας εἶναι ὁ αὐτός, δὲν ἔπεται, ὅτι ἐφαρμοσθήσεται τὸ ἄρθρ. 326 § 1, διότι μετὰ τοῦ μὲν τῶν συζύγων εἶναι συγγενὴς ἐξ αἵματος, μετὰ τοῦ δὲ ἐξ ἀγχιστείας. Πρβ. κατωτ. σ. 17 καὶ σημ. 3.

(4) Διὰ τοὺς ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει λόγους.

κατιών εξετάζεται ως μάρτυς «ἐὰν ἢ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους» σχέσις εἶναι ἢ αὐτή». Ἐάν, κατ' ἀκολουθίαν, ὁ ὡς μάρτυς ἐξεταστέος κατιών ἢ κοινὸς ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, δὲν εἶναι ἐξαιρετέος, διότι ἢ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους σχέσις τοῦ εἶναι ἢ αὐτή⁽¹⁾ δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὁ μάρτυς ἢ κατιών τοῦ ἐνὸς μόνον τῶν διαδίκων, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κατιών οὗτος καθίσταται μὲν διὰ τοῦ γάμου τοῦ γονέως τοῦ εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν συγγενῆς καὶ τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων, οὐχὶ ὅμως ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἐξ ἀγχιστείας, ἣτις εἶναι σχέσις διάφορος τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, τὸ δὲ ἄρθρον δὲν λέγει καὶ, ὅτι ἀργεῖ ὁ λόγος ἐξαιρέσεως ὅταν ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας εἶναι ὁ αὐτός,⁽²⁾ ἀλλ' ὅταν ὁ μάρτυς συνδέηται διὰ τῆς αὐτῆς «σχέσεως» πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους.⁽³⁾ ⁽⁴⁾

(1) Ἡ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ πλειοψηφίαν διδομένη λύσις, ὅτι ἡ ἀνικανότης τῶν κατιόντων ἐφαρμογὴν ἔχει τόσον ἐπὶ τῶν κατιόντων τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν κοινῶν κατιόντων ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, (Garçonnet, Traité 7e § 2817 σημ. 2e, Bartin ἐν Aubry et Rau 7e σ. 291 σημ. 38, Pandectes Françaises Répertoire Vo Divorce Nos 2177, 2178. Contra Demolombe, Mariage 2e No 480 bis κλπ.) δὲν δύναται νὰ υἱοθετηθῇ παρ' ἡμῖν, διότι οἱ Γάλλοι στεροῦνται διατάξεως ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ ἁρθρου 326 § 1 τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας. Ἐν Γαλλίᾳ δέχονται ἐπίσης, ὅτι τὸ αὐτὸ κρατεῖ καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν τέκνων τῶν συζύγων. Περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐφαρμοστῆς λύσεως ὄρα ἀνωτέρω σελ. 16 σημ. 2, κατωτέρω § 7.

(2) Καίτοι καὶ τότε θὰ ἠδύνατο νὰ σημαίνη, ὅτι δὲν ἐξαιρεῖται ὁ μάρτυς ὁ ὢν κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐξ αἵματος συγγενῆς ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἀγχιστεὺς πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους.

(3) Wenn d a s V e r h ä l t n i s s zu beiden Partheien gleich ist, κατὰ τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἁρθρου. Οὕτω καὶ Εὐκλείδης, Πολιτικὴ Δικονομία 2, 1060 σημ. 3 Α. Π. 120 (1861) ἐν Πείρᾳ Ἰωννίδου 3, 2279, Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν 248 (1903), ἥς τὸ σχετικὸν μέρος ἐλλεῖπει ἐν Θέμ. 14, 520. Πρωτοδικεῖον Χαλκίδος 440 (1902). Ἀντιλέγουσι Λιβαδάς ἐν Οἰκονομίδῃ, Ἐγχειρίδιον 2, 191, σημ. 11. Α. Π. 499 (1904), Θέμ. 16, 338 ἐπ. (εἰσηγ. Μ. Χατζάκος), 117 (1905), Θέμ. 17, 83 (Εἰσηγ. Α. Πεταλᾶς). Πρβ. Α. Π. 250 (1908), Θέμ. 20, 261 ἐπ. (εἰσηγ. Μ. Μαρσούδης) καὶ 104 (1914), Θέμ. 25, 322 ἐπ. Ὡστε ἐξαιρετέος εἶναι ὁ κατιών τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων καὶ ὅταν προσάγεται ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου, διότι εἶναι κατ' εὐθείαν γραμμὴν κηδεστής τοῦ διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν, δὲν εἶναι δὲ ἢ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους σχέσις τοῦ μάρτυρος ἢ αὐτή, ἵνα ἐφαρμοσθῇ τὸ ἄρθρον 326 § 1 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

(4) Τὰ ἐκτεθέντα ἰσχύουσι μόνον ὡςάκις πρόκειται νὰ κριθῇ ἂν ὁ κα-

§ 7

Αλλά τίς, ἄρά γε, εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου «παῖδες καὶ ἀπόγονοι;» Νοοῦνται μόνοι οἱ γνήσιοι κατιόντες ἢ καὶ οἱ φυσικοί; μόνοι οἱ ἐξ αἵματος ἢ καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας; περιλαμβάνονται ἐν αὐτῷ καὶ οἱ ἐξ υἱοθεσίας καὶ νομιμοποιήσεως κατιόντες;

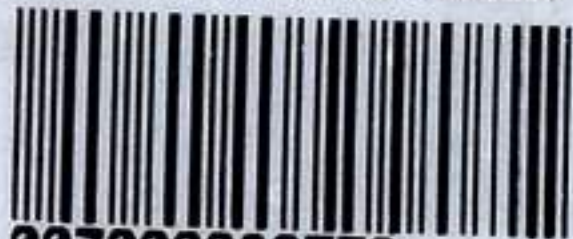
Νομίζω, ὅτι ὁ ὅρος «παῖδες καὶ ἀπόγονοι» εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὸν ἐν ἄρθρῳ 324 § 7 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας «οἱ κατ' εὐθεΐαν» γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταί», ἡ δὲ διαφορὰ τῆς διατυπώσεως ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἦντλησεν ἑκατέραν αὐτῶν ὁ νομοθέτης, διότι, ὡς εἴρηται, ὁ μὲν ἀπέρρευσεν ἐκ τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ὁ δὲ ἐλήφθη ἐκ τῶν βαυαρικῶν νομοσχεδίων. Κατ' ἀκολουθίαν περιλαμβάνονται καὶ τὰ φυσικὰ τέκνα, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὴν μητέρα, διότι κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν κρατοῦν ἀστικὸν δίκαιον ταῦτα δὲν ἔχουσι πατέρα, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν συγγενεῖς, ἥτοι οἱ σύζυγοι τῶν κατιόντων, καὶ οἱ ἐξ οἵουδήποτε εἵδους υἱοθεσίας θετοί, διότι καὶ ἡ ἀτελὴς υἱοθεσία δημιουργεῖ σχέσιν πατρὸς καὶ τέκνου, καὶ οἱ ἐκ νομιμοποιήσεως.⁽¹⁾

τιῶν εἶναι ἐξαιρετέος ἢ μὴ λόγῳ τῆς ιδιότητός του ταύτης. Ὡστε δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνικανότης ἢ ἡ ἐξαίρεσις τοῦ κατιόντος ὡς ἄκως συντρέχει ἄλλος τις ἐκ τῶν λόγων ἀνικανότητος καὶ ἐξαίρέσεως τῶν ἄρθρων 321 καὶ 324 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν δύναται νὰ ἐξαιρεθῇ ὡς κατιῶν διότι συντρέχει τις τῶν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, ὡς λ.χ. ἡ τοῦ ἄρθρου 326 § 1 Πολιτικῆς Δικονομίας. Περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὁμοίως διδασκομένων ἴδε ἀνωτέρω § 4 σ. 11 σημ. 3, ἐνθα καὶ περὶ τῆς ἀντιθέτου γνώμης ἀποφάσεών τινων τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων.

(1) Ἰδε καὶ ἀνωτέρω σ. 16 σημ. 2. Πρβλ. ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 324 § 7 Πολιτικῆς Δικονομίας Οἰκονομίδην-Λιβαδᾶν, Ἑγχειρίδιον 2 § 131 σημ. 7, Εὐκλείδην, Πολιτικὴ Δικονομία 2 § 219 σ. 1055—1056 καὶ σημ. 12. Περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ διδομένων, διαφορῶν ἐν τισιν, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς συναφοῦς νομοθεσίας, λύσεων, ὅρα Pandectes Françaises Répertoire Vo Divorce Nos 2175 ἐπ. Πρβλ. καὶ Bartin, ἐν Aubry et Rau 7e σ. 291 σημ. 38.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000082776

A10339

